TIESAS SPRIEDUMS (pirmā palāta)

2021. gada 10. jūnijā*

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Patērētāju aizsardzība – Direktīva 93/13/EEK – Negodīgi noteikumi patērētāju līgumos – Hipotekārā aizdevuma līgumi, kas izteikti ārvalsts valūtā (Šveices frankos) – Noilgums – 4. panta 2. punkts – Līguma galvenais priekšmets – Noteikumi, saskaņā ar kuriem aizņēmējs ir pakļauts valūtas maiņas kursa riskam – Saprotamības un pārskatāmības prasības – Pierādīšanas pienākums – 3. panta 1. punkts – Ievērojama nelīdzsvarotība – 5. pants – Noteikuma formulējuma skaidrība un saprotamība – Efektivitātes princips

Apvienotajās lietās no C-776/19 līdz C-782/19

par lūgumiem sniegt prejudiciālus nolēmumus atbilstoši LESD 267. pantam, ko *tribunal de grande instance de Paris* (Francija) iesniedza ar lēmumiem, kas pieņemti 2019. gada 1. un 2. oktobrī un kas Tiesā reģistrēti 2019. gada 22. oktobrī, tiesvedībās

VB,

WA (C-776/19),

XZ,

YY (C-777/19),

ZX (C-778/19),

DY,

EX (C-781/19)

pret

BNP Paribas Personal Finance SA

un

AV (C-779/19),

BW,

* Tiesvedības valoda – franču.

CX (C-780/19),

FA (C-782/19)

pret

BNP Paribas Personal Finance SA,

Procureur de la République,

TIESA (pirmā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs Ž. K. Bonišo [*J. C. Bonichot*], Tiesas priekšsēdētāja vietniece R. Silva de Lapuerta [*R. Silva de Lapuerta*], kas pilda pirmās palātas tiesneša pienākumus, tiesneši K. Toadere [*C. Toader*], M. Safjans [*M. Safjan*] un N. Jēskinens [*N. Jääskinen*] (referents),

ģenerāladvokāte: J. Kokote [*J. Kokott*],

sekretāre: V. Džakobo [*V. Giacobbo*], administratore,

ņemot vērā rakstveida procesu un 2020. gada 28. oktobra tiesas sēdi,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

– VB, WA, DY un EX vārdā – *C. Constantin-Vallet*, *avocat*,

– XZ, YY, ZX, AV, BW, CX un FA vārdā – *A.-V. Benoit*, *C. Fabre* un *S. Szames*, *avocats*,

– *BNP Paribas Personal Finance SA* vārdā – *P. Metais* un *P. Spinosi*, *avocats*,

– Francijas valdības vārdā – *A.-L. Desjonquères* un *E. de Moustier*, kā arī *E. Toutain*, pārstāvji,

– Eiropas Komisijas vārdā – *C. Valero*, kā arī *N. Ruiz García* un *M. Van Hoof*, pārstāvji,

ņemot vērā pēc ģenerāladvokātes uzklausīšanas pieņemto lēmumu izskatīt lietas bez ģenerāladvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

Spriedums

1 Lūgumi sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV 1993, L 95, 29. lpp.) interpretāciju.

2 Šie lūgumi ir iesniegti tiesvedībās starp, pirmkārt, VB, WA, XZ, YY, ZX, DY un EX, no vienas puses, un *BNP Paribas Personal Finance SA*, no otras puses, un, otrkārt, AV, BW, CX un FA, no vienas puses, un *BNP Paribas Personal Finance* un *Procureur de la République* [Republikas prokuroru] (Francija), no otras puses, par hipotekārā aizdevuma līgumos, kas izteikti ārvalsts

valūtā, ietverto noteikumu, kuros it īpaši ir paredzēts, ka Šveices franks ir konta valūta un euro ir maksājumu valūta, un kuru rezultātā valūtas maiņas risks gulstas uz aizņēmēju, iespējami negodīgo raksturu.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

3 Direktīvas 93/13 sešpadsmitajā un divdesmit ceturtajā apsvērumā ir noteikts:

"tā kā līgumu noteikumu negodīga rakstura novērtēšanu atbilstoši izvēlētiem vispārējiem kritērijiem, jo īpaši sabiedriska rakstura pārdošanas un piegāžu jomā, kur tiek sniegti kopēji pakalpojumi, ievērojot lietotāju solidaritāti, jāpapildina ar līdzekļiem dažādu iesaistīto interešu vispārēja izvērtējuma veikšanai; tā kā tam nepieciešama godprātība; tā kā, novērtējot godprātību, jāpievērš īpaša uzmanība pušu pozīcijām pie līguma slēgšanas attiecībā uz to, vai patērētājs kaut kādā veidā ticis mudināts piekrist noteikumiem un vai preces vai pakalpojumi tikuši pārdoti vai piegādāti pēc patērētāja īpaša pasūtījuma; tā kā pārdevēju vai piegādātāju var uzskatīt par godprātīgu, ja tas izturas godīgi un līdzvērtīgi pret otru līguma pusi, kuras likumīgās intereses tam jāņem vērā;

[..]

tā kā dalībvalstu tiesām un administratīvām iestādēm jābūt to rīcībā adekvātiem un efektīviem līdzekļiem, lai novērstu tālāku negodīgu noteikumu piemērošanu patērētāju līgumos".

4 Šīs direktīvas 3. pantā ir noteikts:

"1. Līguma noteikumu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, uzskata par negodīgu, ja, pretēji prasībai pēc godprātības [labticības prasībai], tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam.

2. Noteikumu vienmēr uzskata par tādu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, ja tas sastādīts jau iepriekš un patērētājam tādēļ nav bijusi iespēja iespaidot to saturu, jo īpaši saistībā ar iepriekš noformulētiem standartlīgumiem.

[..]"

5 Saskaņā ar minētās direktīvas 4. pantu:

"1. Neskarot 7. pantu, līguma noteikuma negodīgumu novērtē, ņemot vērā preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz ko līgums noslēgts, un atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kas ar to bijuši saistīti, kā arī visiem pārējiem līguma noteikumiem vai citu līgumu, no kā tas ir atkarīgs.

2. Noteikumu negodīguma novērtējums neattiecas ne uz līguma galvenā priekšmeta definīciju, ne arī [uz] cenas un atlīdzības atbilstīgumu pakalpojumiem vai precēm, kas par to saņemtas, ciktāl šie noteikumi ir vienkāršā, skaidri saprotamā valodā."

6 Šīs direktīvas 5. pantā ir paredzēts:

"Līgumos, kuros visi vai atsevišķi patērētājam piedāvāti noteikumi ir rakstveidā, šiem noteikumiem vienmēr jābūt sastādītiem vienkāršā, skaidri saprotamā valodā. Ja rodas šaubas par kāda noteikuma nozīmi, priekšroka dodama interpretācijai, kas ir vislabvēlīgākā patērētājam. [..]"

7 Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktā ir noteikts:

"Dalībvalstis nosaka, ka negodīgi noteikumi, kas izmantoti pārdevēja vai piegādātāja ar patērētāju noslēgtā līgumā, atbilstoši savas valsts tiesību aktiem nav saistoši patērētājam un ka līgums ar tādiem pašiem noteikumiem turpina pusēm būt saistošs, ja tas var pastāvēt bez negodīgajiem noteikumiem."

8 Šīs direktīvas 7. panta 1. punktā ir paredzēts:

"Dalībvalstis nodrošina, ka patērētāju un konkurentu interesēs pastāv adekvāti un efektīvi līdzekļi, lai novērstu negodīgu noteikumu ilgstošu izmantošanu pārdevēju vai piegādātāju ar patērētājiem noslēgtos līgumos."

Francijas tiesības

9 *Code civil* [Civilkodeksa] 2224. pantā ir noteikts:

"Personiskās prasības vai īpašuma prasības noilgst piecos gados no brīža, kad tiesību turētājs ir uzzinājis vai tam bija jāuzzina fakti, kuri ļauj šīs tiesības īstenot."

Pamatlietas un prejudiciālie jautājumi

10 2008. un 2009. gadā VB, WA, XZ, YY, ZX, DY, EX, AV, BW, CX un FA (turpmāk tekstā – "prasītāji pamatlietā") individuāli noslēdza ar *BNP Paribas Personal Finance* hipotekārā aizdevuma līgumu ar nosaukumu "Helvet Immo" ārvalsts valūtā. Šie līgumi, kurus galvenokārt tirgoja starpnieki, tika noslēgti nekustamā īpašuma vai nekustamā īpašuma sabiedrību kapitāldaļu iegādei par mainīgām summām no 48 000 līdz 426 000 Šveices franku, proti, aptuveni 44 000 līdz 389 000 EUR, uz laika posmu no 22 līdz 25 gadiem.

11 No iesniedzējtiesas lēmumiem izriet, ka minētajos līgumos bija iekļauti noteikumi, saskaņā ar kuriem:

– attiecīgie kredīti tika finansēti no Šveices frankos piešķirtajiem aizdevumiem, un šie kredīti tika pārvaldīti gan Šveices frankos (konta valūta), gan euro (maksājumu valūta);

– attiecībā uz valūtas maiņas darījumiem maksājumus saistībā ar aplūkotajiem aizdevumiem varēja veikt tikai euro valūtā, lai šos aizdevumus atmaksātu Šveices frankos;

– veicamie valūtas maiņas darījumi bija uzskaitīti pamatlietā aplūkotajos aizdevuma līgumos, un aizņēmēja saistību neizpildes gadījumā aizdevējam bija iespēja vienpusēji aizstāt Šveices franku ar euro;

– tā kā amortizācija ir atkarīga no izmaiņām euro/Šveices franka paritātē, tā bija mazāk ātra, ja maiņas darījums ietvēra summu, kas ir mazāka par Šveices frankos maksājamo summu, un

eventuālā neamortizētā kapitāla daļa tika ieskaitīta parāda atlikumā. Pretējā gadījumā kredīta atmaksāšana būtu bijusi ātrāka;

– ja euro maksājumu summu saglabāšana neļāva pilnībā segt konta atlikumu sākotnējā atlikušajā termiņā, kas palielināts par pieciem gadiem, maksājumi tika palielināti. Ja, beidzoties piektajam pagarinājuma gadam, joprojām pastāvēja parāda atlikums, maksājumi bija jāturpina veikt līdz pilnīgai aizdevuma atmaksai;

– fiksēto procentu likmi, par kuru sākotnēji bija panākta vienošanās, bija paredzēts pārskatīt ik pēc pieciem gadiem saskaņā ar iepriekš noteiktu formulu, un šajā gadījumā aizņēmējs varēja izvēlēties pāriet uz euro kā konta valūtu, izvēloties vai nu piemērot jaunu palielināto fiksēto procentu likmi, vai arī piemērot mainīgu likmi.

12 Prasītājiem pamatlietās lietās C-776/19, C-778/19, C-779/19 un C-780/19 aizdevuma piedāvājumam bija pievienotas divas skaitliskas simulācijas, kas ilustrēja valūtas maiņas kursa izmaiņu ietekmi uz aizdevuma summu un ilgumu. Pirmā attiecās uz procentu likmes palielinājuma vai samazinājuma par 2 procentpunktiem ietekmi, sākot no 61. maksājuma termiņa attiecībā uz maksājumu summu, ilgumu un kredīta kopējām izmaksām. Otrajā simulācijā ar nosaukumu "Iinformācija, kas attiecas uz valūtas maiņas darījumiem, kuri tiks realizēti jūsu kredīta pārvaldības ietvaros" tika simulētas šo pašu elementu variācijas gadījumā, ja euro vērtība pieaugtu attiecībā pret Šveices franku (lietā C-776/19 1 euro par 1,5896 Šveices frankiem; lietā C-778/19 1 euro par 1,57 Šveices frankiem; lietā C-779/19 1 euro par 1,59 Šveices frankiem; lietā C-780/19 1 euro par 1,66 Šveices frankiem) un ja euro vērtība samazinātos (lietā C-776/19 1 euro par 1,4296 Šveices frankiem; lietā C-778/19 1 euro par 1,41 Šveices frankiem; lietā C-779/19 1 euro par 1,43 Šveices frankiem; lietā C-780/19 1 euro par 1,5 Šveices frankiem).

13 Attiecībā uz prasītājiem pamatlietā lietās C-777/19, C-781/19 un C-782/19 aizdevējs viņiem neesot sniedzis nekādu simulāciju.

14 Tā kā valūtas maiņas kurss, kas tika konstatēts kopš pamatlietā aplūkoto līgumu noslēgšanas datuma, ir mainījies negatīvi, prasītājiem pamatlietā radās grūtības atmaksāt viņu ņemto hipotekāro aizdevumu. Pēc tam, laikposmā no 2015. līdz 2018. gadam, katrs no šiem prasītājiem cēla prasību iesniedzējtiesā pret *BNP Paribas Personal Finance*, it īpaši atsaucoties uz "Helvet Immo" līgumos paredzēto noteikumu par finanšu mehānismu negodīgo raksturu.

15 Turklāt pēc tiesas izmeklēšanas 2017. gada 29. augustā *BNP Paribas Personal Finance* tika nosūtīta uz *tribunal correctionnel* [Krimināllietu tiesu] (Francija) par maldinošu komercpraksi. Ar 2020. gada 26. februāra spriedumu *tribunal de grande instance de Paris* [Parīzes Vispārējās pirmās instances tiesas] (Francija) 13. palāta pasludināja šai bankai notiesājošu spriedumu par maldinošu komercpraksi. Saskaņā ar informāciju, ko lietas dalībnieki pamatlietā sniedza tiesas sēdē Tiesā, *BNP Paribas Personal Finance* iesniedza apelācijas sūdzību par šo spriedumu, kas tātad nav galīgs.

16 Iesniedzējtiesā prasītāji pamatlietā norāda it īpaši uz attiecīgajos aizdevuma līgumos paredzēto noteikumu par finanšu mehānismu negodīgumu. Savukārt *BNP Paribas Personal Finance* uzskata, ka prasības, kurās prasītāji pamatlietā apgalvo, ka minētie līguma noteikumi ir negodīgi, ir noilgušas un katrā ziņā nav pamatotas.

17 Pirmkārt, attiecībā uz jautājumu par prasītāju pamatlietā iesniegto prasību noilgumu iesniedzējtiesa norāda, ka piecu gadu noilguma termiņa piemērošana saskaņā ar Francijas Civilkodeksa 2224. pantu liktu konstatēt minēto prasību noilgumu. Saskaņā ar valsts judikatūru šis termiņš sāktos aizdevuma piedāvājuma pieņemšanas dienā.

18 Šajā kontekstā iesniedzējtiesa jautā, vai šāda noilguma termiņa piemērošana attiecībā uz prasībām, kuras ir iesnieguši patērētāji, lai aizstāvētu tiesības, kas tiem izriet no Direktīvas 93/13, ir saderīga ar efektivitātes principu. Tā uzskata – tā kā valūtas maiņas kurss pirmajos līguma gados var palikt stabils un šī līguma pastāvēšanas laikā pasliktināsies tikai vēlāk, nevar izslēgt, ka aizņēmēji nevarētu īstenot savas tiesības.

19 Otrkārt, attiecībā uz līguma noteikumu negodīguma pārbaudi iesniedzējtiesa norāda, ka pamatlietā aplūkotajos aizdevuma līgumos ir ietverti vairāki noteikumi, kas ir daļa no valūtas maiņas mehānisma un kā rezultātā valūtas maiņas risks gulstas uz aizņēmēju.

20 Šajā kontekstā šī tiesa it īpaši jautā, vai tādēļ, ka šajos līguma noteikumos ir aplūkots jautājums par valūtas maiņas kursa risku, tie ir jāuzskata par tādiem, kas ietilpst pamatlietā aplūkoto aizdevuma līgumu galvenajā priekšmetā un šajā ziņā nevar tikt kvalificēti kā negodīgi, jo tie ir skaidri un saprotami. Šajā ziņā rodoties arī jautājums par kāda cita noteikuma, kas iekļauts pamatlietā aplūkotos aizdevuma līgumos, ietekmi uz šo līguma noteikumu kvalificēšanu, kas ļauj aizņēmējam iepriekš noteiktos datumos izmantot konvertēšanas iespēju euro.

21 Attiecībā uz kritērijiem, lai novērtētu līguma noteikuma skaidro un saprotamo raksturu un to, vai pastāv būtiska nelīdzsvarotība pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no minētā līguma, iesniedzējtiesa norāda, ka prasītāji ir saņēmuši informāciju par euro un Šveices franka paritātes izmaiņu ietekmi uz attiecīgā aizdevuma izmaksām. Tomēr pamatlietā aplūkotajos aizdevuma līgumos valūtas maiņas risks vispār neesot minēts.

22 Iesniedzējtiesa turklāt precizē, ka valsts judikatūrā tādi līguma noteikumi kā pamatlietā aplūkotie tika uzskatīti par skaidriem un saprotamiem, it īpaši tādēļ, ka aizņēmēji ir saņēmuši informāciju par valūtas maiņas darījumiem, kas veikti attiecīgā aizdevuma līguma darbības laikā, kā arī par euro un Šveices franka paritātes izmaiņu ietekmi uz šī līguma darbības ilgumu un norēķiniem par konta atlikuma samaksu.

23 Šajā ziņā, ņemot vērā, ka pārdevēja vai piegādātāja rīcībā ir labāki līdzekļi nekā patērētājam, lai paredzētu ekonomikas izmaiņas un valūtas maiņas risku, iesniedzējtiesa jautā par specifisko informāciju par valūtas maiņas risku, kas ir jāsniedz aizņēmējam, kurš nezina ekonomiskās prognozes, kas var ietekmēt konta valūtas un maksājumu valūtas paritāti un ar to saistītos riskus. Šajā ziņā rodoties arī jautājums par pienākumu pierādīt līguma noteikuma skaidrību un saprotamību, jo pamatlietās tiek apstrīdēta noteiktas informācijas paziņošana.

24 Šajos apstākļos *tribunal de grande instance de Paris* nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

“1) Vai ar Direktīvu 93/13, kas ir interpretēta, ņemot vērā efektivitātes principu, tādā lietā kā pamatlieta netiek pieļauta noteikumu par noilgumu piemērošana šādos gadījumos: a) [līguma] noteikuma atzīšanas par negodīgu gadījumā, b) iespējamas [samaksāto summu] atmaksas gadījumā, c) ja patērētājs ir prasītājs un d) ja patērētājs ir atbildētājs, tostarp pretprasībā?

2) Gadījumā, ja uz pirmo jautājumu tiek sniegta pilnībā vai daļēji noliedzoša atbilde, vai ar Direktīvu 93/13, kas ir interpretēta, ņemot vērā efektivitātes principu, tādā lietā kā pamatlieta netiek pieļauta valsts judikatūras piemērošana, kurā noilguma termiņa sākums ir noteikts dienā, kad tiek akceptēts aizdevuma piedāvājums, nevis dienā, kad rodas nopietnas finanšu grūtības?

3) Vai tādi noteikumi kā pamatlietā aplūkotie, ar kuriem ir konkrēti noteikts, ka Šveices franks ir norēķinu valūta un euro – maksājuma valūta, un kuru rezultātā valūtas maiņas kursa risks gulstas uz aizņēmēju, ietilpst līguma galvenajā priekšmetā Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta izpratnē, ja valūtas maiņas izdevumu apmērs netiek apstrīdēts un ja pastāv noteikumi, ar kuriem aizņēmējam ir paredzēta iespēja noteiktos datumos izmantot iespēju veikt konvertēšanu euro valūtā saskaņā ar iepriekš noteiktu formulu?

4) Vai ar Direktīvu 93/13, kas ir interpretēta, ņemot vērā [Savienības] tiesību efektivitātes principu, netiek pieļauta valsts judikatūra, saskaņā ar kuru tāds līguma noteikums vai noteikumu kopums kā pamatlietā aplūkotais ir "vienkāršs un skaidri saprotams" direktīvas izpratnē, pamatojoties uz to, ka:

   – pirms aizdevuma sagatavotajā piedāvājumā ir sīki izklāstīti valūtas maiņas darījumi aizdevuma visas pastāvēšanas laikā un ir precizēts, ka izmantotais euro valūtas maiņas kurss pret Šveices frankiem būs tas, kuru piemēro divas darba dienas pirms notikuma, kas nosaka darījumu un kas ir publicēts Eiropas Centrālās bankas tīmekļa vietnē;

   – piedāvājumā ir minēts, ka aizņēmējs piekrīt valūtas maiņas darījumiem no Šveices frankiem euro un no euro Šveices frankos, kas nepieciešami aizdevuma darbībai un atmaksāšanai, un ka aizdevējs konvertēs ikmēneša atmaksas maksājumu, kuri veikti euro valūtā, atlikumu Šveices frankos pēc tam, kad ir samaksāti ar aizdevumu saistītie papildu izdevumi;

   – piedāvājumā ir norādīts, ka gadījumā, ja valūtas maiņas darījuma rezultātā maksājamā summa Šveices frankos atmaksas termiņa beigās ir mazāka, kapitāla amortizācija būs lēnāka un konkrētā atmaksas termiņa iespējamā neamortizētā kapitāla daļa tiks iegrāmatota kā debeta atlikums Šveices franku kontā, un ir precizēts, ka aizdevuma kapitāla amortizācija mainīsies atkarībā no valūtas maiņas kursa, ko piemēro ikmēneša atmaksas maksājumiem, svārstībām uz augšu vai uz leju, un ka šīs izmaiņas var izraisīt aizdevuma amortizācijas ilguma pagarināšanos vai samazināšanos un, iespējams, grozīt kopējo atmaksas apmēru;

   – punktos "iekšējais euro konts" un "iekšējais Šveices franku konts" ir sīki izklāstītas darbības, kas tiek veiktas katra atmaksas maksājuma brīdī katra konta kredītā un debetā, un līgumā pārskatāmi ir izklāstīts konkrētais ārvalstu valūtas maiņas mehānisma darbības veids,

   lai gan piedāvājumā konkrēti nav skaidri minēts "valūtas maiņas kursa risks", kas ir jāuzņemas aizņēmējam, ņemot vērā, ka viņš nesaņem ienākumus norēķinu valūtā, kā arī nav skaidri minēts "procentu likmes risks"?

5) Ja uz ceturto jautājumu tiek sniegta apstiprinoša atbilde, vai ar Direktīvu 93/13, kas interpretēta, ņemot vērā [Savienības] tiesību efektivitātes principu, netiek pieļauta valsts judikatūra, kurā tiek uzskatīts, ka tāds noteikums vai noteikumu kopums kā pamatlietā aplūkotais ir "vienkāršs un skaidri saprotams" direktīvas izpratnē, ja ceturtajā jautājumā

minētos elementus papildina tikai simulācija, saskaņā ar kuru līgumā, kam sākotnējais termiņš ir [22līdz 25 gadi], maksājuma valūtas vērtība attiecībā pret norēķinu valūtu samazinās par no 5 līdz 6 %, un nav minēti tādi vārdi kā "risks" vai "grūtības"?

6) Vai pienākums pierādīt noteikuma "vienkāršo un skaidri saprotamo" raksturu Direktīvas 93/13 izpratnē, tostarp attiecībā uz līguma noslēgšanas apstākļiem, gulstas uz pārdevēju vai piegādātāju vai uz patērētāju?

7) Ja pienākums pierādīt noteikuma vienkāršo un skaidri saprotamo raksturu gulstas uz pārdevēju vai piegādātāju, vai ar Direktīvu 93/13 netiek pieļauta tāda valsts judikatūra, saskaņā ar kuru, ja pastāv dokumenti, kas attiecas uz pārdošanas paņēmieniem, tiek uzskatīts, ka aizņēmējiem ir jāpierāda, pirmkārt, ka viņi ir bijuši šajos dokumentos ietvertās informācijas saņēmēji un, otrkārt, ka viņiem tos ir adresējusi tieši banka, vai, gluži pretēji, [ar šo direktīvu] tiek prasīts, ka šie elementi rada prezumpciju, ka šajos dokumentos ietvertā informācija ir nodota aizņēmējiem, tostarp mutiski, proti, vienkāršu prezumpciju, kura ir jāatspēko pārdevējam vai piegādātājam, kam ir jāatbild par tā izvēlēto starpnieku sniegto informāciju?

8) Vai ievērojama nelīdzsvarotība var pastāvēt [tādos līgumos kā pamatlietā aplūkotie, kuros] abas puses ir pakļautas valūtas maiņas kursa riskam, ja, pirmkārt, pārdevēja vai piegādātāja rīcībā esošie līdzekļi pārsniedz tos, kas ir patērētāja rīcībā, lai paredzētu valūtas maiņas kursa risku, un, otrkārt, risks, kam pakļauts pārdevējs vai piegādātājs, ir ierobežots, bet patērētājs ir pakļauts neierobežotam riskam?"

25 Ar Tiesas priekšsēdētāja 2019. gada 19. novembra rīkojumu lietas no C-776/19 līdz C-782/19 tika apvienotas rakstveida un mutvārdu procesa norisei.

Par prejudiciālajiem jautājumiem

Par pirmo un otro jautājumu

26 Ar pirmo un otro jautājumu, kuri jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīva 93/13, skatot to kopsakarā ar efektivitātes principu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tai ir pretrunā tāds valsts tiesiskais regulējums, kurā ir paredzēts, ka tad, ja patērētājs iesniedz pieteikumu, lai konstatētu starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgtā līgumā ietverta noteikuma negodīgumu vai lai tiktu atmaksātas nepamatoti izmaksātās summas, pamatojoties uz negodīgiem noteikumiem no šīs direktīvas perspektīvas, piecu gadu noilguma termiņš sākas no aizdevuma piedāvājuma pieņemšanas datuma.

27 Šajā ziņā ir jānorāda, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru, tā kā šajā jautājumā nav specifiska Savienības tiesiskā regulējuma, Direktīvā 93/13 paredzētā patērētāju aizsardzības īstenošanas kārtība saskaņā ar dalībvalstu procesuālās autonomijas principu ir attiecināma uz to iekšējo tiesību sistēmu. Tomēr šie noteikumi nedrīkst būt mazāk labvēlīgi par tiem, kas reglamentē līdzīgas valsts tiesībām pakļautas situācijas (līdzvērtības princips), un tie nedrīkst padarīt praktiski neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtināt to tiesību īstenošanu, kas [patērētājiem] piešķirtas Savienības tiesībās (efektivitātes princips) (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 16. jūlijs, *Caixabank* un *Bilbao Vizcaya Argentaria*, C-224/19 un C-259/19, EU:C:2020:578, 83. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

28 Attiecībā uz efektivitātes principu, uz kuru vienīgi ir norādīts šajā lietā, ir jānorāda, ka katrs gadījums, kad rodas jautājums par to, vai valsts procesuālo tiesību norma nepadara praktiski neiespējamu vai pārmērīgi neapgrūtina Savienības tiesību piemērošanu, ir jāizvērtē, ņemot vērā šīs tiesību normas vietu visā procedūrā, šīs procedūras norisi un īpatnības dažādās valsts tiesu instancēs. Šādā perspektīvā attiecīgā gadījumā ir jāņem vērā principi, kas ir valsts tiesu sistēmas pamatā, piemēram, tiesību uz aizstāvību aizsardzība, tiesiskās drošības princips un pienācīga tiesvedības norise (skat. it īpaši spriedumu, 2020. gada 16. jūlijs, *Caixabank* un *Bilbao Vizcaya Argentaria*, C-224/19 un C-259/19, EU:C:2020:578, 85. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

29 Turklāt Tiesa ir precizējusi, ka dalībvalstu pienākums nodrošināt to tiesību efektivitāti, kuras attiecīgajām personām izriet no Savienības tiesībām, it īpaši attiecībā uz tiesībām, kuras izriet no Direktīvas 93/13, nozīmē prasību par efektīvu tiesību aizsardzību tiesā, kas ir paredzēta arī Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 47. pantā, kura tostarp attiecas uz procesuālo noteikumu definēšanu attiecībā uz prasībām tiesā, kas pamatotas ar šādām tiesībām (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 31. maijs, *Sziber*, C-483/16, EU:C:2018:367, 49. punkts un tajā minētā judikatūra).

30 Attiecībā uz pamatlietā aplūkotā noilguma termiņa īpašību analīzi Tiesa ir precizējusi, ka šai analīzei ir jāattiecas uz šāda termiņa ilgumu, kā arī tā piemērošanas kārtību, tostarp kārtību, kādā sāk skaitīt šo termiņu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 9. jūlijs, *Raiffeisen Bank* un *BRD Groupe Société Générale*, C-698/18 un C-699/18, EU:C:2020:537, 61. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

31 Pirmām kārtām, attiecībā uz noilguma termiņa piemērošanu patērētāju pieteikumiem, lai īstenotu tiesības, kas tiem izriet no Direktīvas 93/13, ir jānorāda, ka saskaņā ar Tiesas judikatūru saprātīgu termiņu noteikšana prasības celšanai, kuru neievērošanas gadījumā prasības celšanas tiesības tiek zaudētas tiesiskās drošības interesēs, nepadara praktiski neiespējamu vai pārmērīgi neapgrūtina Savienības tiesību sistēmā piešķirto tiesību izmantošanu, ja šādi termiņi pēc būtības ir pietiekami, lai patērētājs varētu sagatavot un celt efektīvu prasību tiesā (skat. it īpaši spriedumu, 2020. gada 9. jūlijs, *Raiffeisen Bank* un *BRD Groupe Société Générale*, C-698/18 un C-699/18, EU:C:2020:537, 62. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

32 Proti, Tiesa ir atzinusi, ka patērētāja aizsardzība nav absolūta un ka saprātīgu termiņu noteikšana prasības celšanai, kuru neievērošanas gadījumā prasības celšanas tiesības tiek zaudētas tiesiskās drošības interesēs, ir saderīga ar Savienības tiesībām (skat. it īpaši spriedumus, 2020. gada 9. jūlijs, *Raiffeisen Bank* un *BRD Groupe Société Générale*, C-698/18 un C-699/18, EU:C:2020:537, 56. punkts, kā arī 2020. gada 16. jūlijs, *Caixabank* un *Banco Bilbao Vizcaya Argentaria*, C-224/19 un C-259/19, EU:C:2020:578, 82. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

33 Tomēr, uzsverot aizsardzību, kas patērētājiem ir nodrošināta ar Direktīvu 93/13, Tiesa ir nospriedusi, ka ar šo direktīvu netiek pieļauts tāds valsts tiesiskais regulējums, ar kuru valsts tiesai, beidzoties noilguma termiņam, ir aizliegts atzīt starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgtā līgumā iekļauta noteikuma negodīgumu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2002. gada 21. novembris, *Cofidis*, C-473/00, EU:C:2002:705, 38. punkts, kā arī 2020. gada 9. jūlijs, *Raiffeisen Bank* un *BRD Groupe Société Générale*, C-698/18 un C-699/18, EU:C:2020:537, 55. punkts).

34 Šajā gadījumā lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par divām atšķirīgām situācijām, proti, no vienas puses, par noilguma termiņa piemērošanu prasībai, ko patērētājs ir cēlis, lai tiktu konstatēts starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgtā līgumā ietverta noteikuma negodīgums, un,

no otras puses, par šāda termiņa piemērošanu prasībai, ko minētais patērētājs cēlis, lai atgūtu nepamatoti samaksātās summas, pamatojoties uz negodīgiem noteikumiem Direktīvas 93/13 izpratnē.

35 Pirmkārt, runājot par noilguma termiņa piemērošanu prasībai, ko patērētājs ir cēlis, lai tiktu konstatēts starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgtajā līgumā ietvertā noteikuma negodīgums, ir jāatgādina, pirmām kārtām, ka saskaņā ar Direktīvas 93/13 6. panta 1. punktu negodīgi noteikumi, kas ietverti starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgtā līgumā, šim patērētājam nav saistoši.

36 Otrām kārtām, ņemot vērā sabiedrības interešu, ko veido patērētāju aizsardzība, raksturu un nozīmīgumu, Direktīvā 93/13, kā tas izriet no tās 7. panta 1. punkta, lasot to kopā ar tās divdesmit ceturto apsvērumu, dalībvalstīm ir noteikts pienākums paredzēt adekvātus un efektīvus līdzekļus, lai novērstu negodīgu noteikumu ilgstošu izmantošanu pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju līgumos. Lai to izdarītu, valsts tiesām ir jāatturas piemērot negodīgus noteikumus, lai tie neradītu saistošas sekas patērētājam, izņemot gadījumu, kad patērētājs pret to iebilst (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 9. jūlijs, *Raiffeisen Bank* un *BRD Groupe Société Générale*, C-698/18 un C-699/18, EU:C:2020:537, 52. un 53. punkts, kā arī tajos minētā judikatūra).

37 Trešām kārtām, no judikatūras izriet, ka līguma noteikums, kas atzīts par negodīgu, principā ir uzskatāms par tādu, kas nekad nav pastāvējis, un tādējādi tam nevar būt nekādas ietekmes attiecībā uz patērētāju. Tiesa no tā ir secinājusi, ka tiesas konstatējuma par šāda noteikuma negodīgumu sekām principā ir jābūt tādām, ka tiek atjaunota patērētāja tiesiskā un faktiskā situācija, kurā viņš būtu atradies minētā noteikuma neesamības gadījumā, līdz ar to valsts tiesas pienākums nepiemērot negodīgu līguma noteikumu, ar kuru ir noteikts pienākums samaksāt summas, kas izrādījušās nepamatotas, principā rada atbilstošas ar atlīdzināšanu saistītas sekas attiecībā uz šīm pašām summām (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2016. gada 21. decembris, *Gutiérrez Naranjo* u.c., C-154/15, C-307/15 un C-308/15, EU:C:2016:980, 61. un 62. punkts, kā arī 2020. gada 9. jūlijs, *Raiffeisen Bank* un *BRD Groupe Société Générale*, C-698/18 un C-699/18, EU:C:2020:537, 54. punkts).

38 Šajā aspektā ir jāuzskata, ka, tostarp lai nodrošinātu no Direktīvas 93/13 patērētājam izrietošo tiesību efektīvu aizsardzību, viņam ir jāspēj jebkurā brīdī atsaukties uz līguma noteikuma negodīgumu ne tikai kā aizstāvības līdzekli, bet arī tālab, lai tiesa atzītu līguma noteikuma negodīgumu tādējādi, ka patērētāja celtai prasībai konstatēt starp pārdevēju vai piegādātāju noslēgtā līgumā ietverta noteikuma negodīgumu nevar tikt piemērots nekāds noilgums.

39 Otrkārt, runājot par noilguma termiņa piemērošanu prasībai, ko patērētājs ir iesniedzis, lai atgūtu nepamatoti samaksātās summas, pamatojoties uz negodīgiem noteikumiem Direktīvas 93/13 izpratnē, pietiek atgādināt, ka Tiesa jau ir nospriedusi, ka ar šīs direktīvas 6. panta 1. punktu un 7. panta 1. punktu tiek pieļauts tāds valsts tiesiskais regulējums, kurā – lai gan tajā ir paredzēts, ka prasībai atzīt par spēkā neesošu starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgtā līgumā iekļautu negodīgu noteikumu, nav piemērojams noilgums, – ir noteikts noilguma termiņš prasībai, ar ko paredzēts izvirzīt šī konstatējuma ar atlīdzību saistītās sekas, ja vien tiek ievēroti līdzvērtības un efektivitātes principi (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2020. gada 9. jūlijs, *Raiffeisen Bank* un *BRD Groupe Société Générale*, C-698/18 un C-699/18, EU:C:2020:537, 58. punkts, kā arī 2020. gada 16. jūlijs, *Caixabank* un *Banco Bilbao Vizcaya Argentaria*, C-224/19 un C-259/19, EU:C:2020:578, 84. punkts).

40 Līdz ar to ir jāuzskata, ka noilguma termiņa piemērošana prasībām ar restitutīvu raksturu, ko iesnieguši patērētāji, lai īstenotu tiesības, kuras tiem izriet no Direktīvas 93/13, pati par sevi nav pretrunā efektivitātes principam, ja vien šī piemērošana nepadara praktiski neiespējamu vai pārmērīgi grūtu ar šo direktīvu piešķirto tiesību īstenošanu.

41 Otrām kārtām, attiecībā uz noilguma termiņa ilgumu, kas ir piemērojams prasībai, kuru cēlis patērētājs, lai atgūtu nepamatoti samaksātās summas, pamatojoties uz negodīgiem noteikumiem Direktīvas 93/13 izpratnē, ir jānorāda, ka Tiesai jau ir bijusi iespēja lemt par tādu noilguma termiņu saderību ar efektivitātes principu, kuri ir līdzīgi pamatlietā aplūkotajam, kuru ilgums ir trīs un pieci gadi un kuri ir tikuši piemēroti prasībām, kam ir mērķis panākt līguma noteikuma atzīšanas par negodīgu restitutīvās sekas. Tiesa uzskata, ka šie termiņi – ar nosacījumu, ka tie ir noteikti un iepriekš zināmi, – principā ir pietiekami, lai ļautu attiecīgajam patērētājam sagatavot un izmantot efektīvu tiesību aizsardzības līdzekli. Tādējādi trīs līdz piecu gadu ilgums pats par sevi nav nesaderīgs ar efektivitātes principu (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2020. gada 9. jūlijs, *Raiffeisen Bank* un *BRD Groupe Société Générale*, C-698/18 un C-699/18, EU:C:2020:537, 62. un 64. punkts, kā arī 2020. gada 16. jūlijs, *Caixabank* un *Banco Bilbao Vizcaya Argentaria*, C-224/19 un C-259/19, EU:C:2020:578, 87. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

42 Līdz ar to ir jāuzskata, ka tāds piecu gadu noilguma termiņš, par kādu ir runa pamatlietā, ciktāl tas ir noteikts un zināms iepriekš, un kāds tiek piemērots prasībai, kuru cēlis patērētājs, lai atgūtu nepamatoti samaksātās summas, pamatojoties uz negodīgiem noteikumiem Direktīvas 93/13 izpratnē, nav tāds, ar kuru tiek padarīta praktiski neiespējama vai pārmērīgi apgrūtināta ar Direktīvu 93/13 piešķirto tiesību izmantošana. Šāda ilguma termiņš principā ir pietiekams, lai ļautu patērētājam sagatavot un celt efektīvu prasību tiesā nolūkā izmantot tiesības, kas viņam izriet no šīs direktīvas, un to veikt prasījumu formā, kuriem ir restitutīvs raksturs un kuri ir pamatoti ar līguma noteikuma negodīgo raksturu.

43 Tomēr, trešām kārtām, attiecībā uz pamatlietā aplūkotā noilguma termiņa sākumu pastāv ievērojams risks, ka patērētājs šī termiņa laikā nevar atsaukties uz tiesībām, kas tam piešķirtas ar Direktīvu 93/13 (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 5. marts, *OPR-Finance*, C-679/18, EU:C:2020:167, 22. punkts un tajā minētā judikatūra).

44 No iesniedzējtiesas sniegtajām norādēm izriet, ka Civilkodeksa 2224. pantā paredzētais piecu gadu noilguma termiņš saskaņā ar Francijas tiesu judikatūru sākas dienā, kad tika pieņemts attiecīgā aizdevuma piedāvājums.

45 Šai ziņā ir jāņem vērā, ka patērētājs salīdzinājumā ar pārdevēju vai piegādātāju atrodas nelabvēlīgākā situācijā attiecībā uz iespēju risināt sarunas par darījuma noslēgšanu un tā rīcībā ir mazāks informācijas daudzums, kas nozīmē, ka patērētājs piekrīt pārdevēja vai piegādātāja iepriekš izstrādātajiem noteikumiem bez iespējas īstenot savu ietekmi uz to saturu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 9. jūlijs, *Raiffeisen Bank* un *BRD Groupe Société Générale*, C-698/18 un C-699/18, EU:C:2020:537, 66. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra). Jāatgādina arī, ka patērētāji var nezināt par hipotekārā aizdevuma līgumā ietverta noteikuma negodīgumu vai neapzināties savu no Direktīvas 93/13 izrietošo tiesību apjomu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 16. jūlijs, *Caixabank* un *Bilbao Vizcaya Argentaria*, C-224/19 un C-259/19, EU:C:2020:578, 90. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

46 Ir jānorāda, ka noilguma termiņš var būt saderīgs ar efektivitātes principu tikai tad, ja patērētājam ir bijusi iespēja zināt savas tiesības, pirms šis termiņš ir sācies vai nav izbeidzies (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2009. gada 6. oktobris, *Asturcom Telecomunicaciones*, C-40/08, EU:C:2009:615,

45. punkts; 2020. gada 9. jūlijs, *Raiffeisen Bank* un *BRD Groupe Société Générale*, C-698/18 un C-699/18, EU:C:2020:537, 67. punkts, kā arī 2020. gada 16. jūlijs, *Caixabank* un *Banco Bilbao Vizcaya Argentaria*, C-224/19 un C-259/19, EU:C:2020:578, 91. punkts).

47 Taču tāda piecu gadu noilguma termiņa kā pamatlietā piemērošana attiecībā pret patērētāja celtu prasību atmaksāt nepamatoti samaksātās summas, pamatojoties uz negodīgiem noteikumiem Direktīvas 93/13 izpratnē, ko sāk skaitīt dienā, kad tiek pieņemts aizdevuma piedāvājums, nevar nodrošināt minētajam patērētājam efektīvu aizsardzību, jo šis termiņš var būt beidzies, pat pirms patērētājs varēja uzzināt par attiecīgo negodīgo noteikumu, kas ietverts attiecīgajā līgumā. Šāds termiņš pārmērīgi apgrūtina to tiesību īstenošanu, kuras šim patērētājam izriet no Direktīvas 93/13, un līdz ar to tas ir pretrunā efektivitātes principam (šajā nozīmē skat. spriedumus, 2020. gada 9. jūlijs, *Raiffeisen Bank* un *BRD Groupe Société Générale*, C-698/18 un C-699/18, EU:C:2020:537, 67. un 75. punkts, kā arī 2020. gada 16. jūlijs, *Caixabank* un *Banco Bilbao Vizcaya Argentaria*, C-224/19 un C-259/19, EU:C:2020:578, 91. punkts).

48 Ņemot vērā iepriekš minēto, uz pirmo un otro jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 93/13 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts, lasot tos kopsakarā ar efektivitātes principu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kurā ir paredzēts, ka patērētāja celtajai prasībai:

– lai konstatētu starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgtā līgumā ietverta noteikuma negodīgumu, ir piemērojams noilguma termiņš;

– lai atgūtu summas, kas samaksātas, pamatojoties uz šādiem negodīgiem noteikumiem, ir piemērojams piecu gadu noilguma termiņš, jo šis termiņš sākas aizdevuma piedāvājuma pieņemšanas dienā, līdz ar ko patērētājs tajā brīdī varēja nezināt visas savas no šīs direktīvas izrietošās tiesības.

Par trešo jautājumu

49 Ar trešo jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka jēdziens "līguma galvenais priekšmets" šīs tiesību normas izpratnē attiecas uz aizdevuma līguma noteikumiem, kuros ir paredzēts, ka ārvalstu valūta ir konta valūta un euro ir maksājuma valūta, un kuru rezultātā valūtas maiņas risks gulstas uz aizņēmēju.

50 Saskaņā ar Direktīvas 93/13 4. panta 2. punktu noteikumu negodīguma novērtējums neattiecas ne uz līguma galvenā priekšmeta definīciju, ne arī uz cenas un atlīdzības atbilstīgumu pakalpojumiem vai precēm, kas par to saņemtas, ciktāl šie noteikumi ir formulēti vienkāršā, skaidri saprotamā valodā. Tādējādi tiesa var pārbaudīt noteikuma, kas attiecas uz līguma galvenā priekšmeta definīciju, negodīgo raksturu tikai tad, ja šis noteikums nav skaidrs un saprotams.

51 Šajā sakarā Tiesa ir nospriedusi – tā kā Direktīvas 93/13 4. panta 2. punktā tādējādi ir paredzēts izņēmums no negodīgo noteikumu kontroles mehānisma, kas ir paredzēts ar šo direktīvu ieviestās patērētāju tiesību aizsardzības sistēmas ietvaros, šī tiesību norma ir interpretējama šauri (spriedums, 2017. gada 20. septembris, *Andriciuc* u.c., C-186/16, EU:C:2017:703, 34. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

52 Saistībā ar līguma noteikumu kategoriju, kas ietilpst jēdzienā "līguma galvenais priekšmets" Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta izpratnē, Tiesa ir arī lēmusi, ka šie noteikumi ir jāsaprot kā tādi, kuros ir noteikti šī līguma pamatpakalpojumi un kuri kā tādi to raksturo. Turpretī

noteikumiem, kuriem ir papildinošs raksturs attiecībā pret noteikumiem, kas definē līgumisko attiecību pašu būtību, šis jēdziens nevar būt piemērojams (spriedums, 2019. gada 3. oktobris, *Kiss* un *CIB Bank*, C-621/17, EU:C:2019:820, 32. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

53 Iesniedzējtiesai, ņemot vērā pamatlietā apskatītā aizdevuma līguma vispārējo sistēmu un nosacījumus, kā arī tā juridisko un faktisko kontekstu, ir jāizvērtē, vai noteikums, kurā ir noteikta ikmēneša maksājumiem piemērojamā valūtas maiņas likme, ir parādnieka saistību pamatelements, kas ietver tās summas atmaksu, kuru tā rīcībā ir nodevis aizdevējs (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2019. gada 3. oktobris, *Kiss* un *CIB Bank*, C-621/17, EU:C:2019:820, 33. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

54 Tomēr Tiesai no Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta ir jāizsecina kritēriji, kas piemērojami šādā pārbaudē (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 20. septembris, *Andriciuc* u.c., C-186/16, EU:C:2017:703, 33. punkts).

55 Šajā sakarā, runājot par aizdevuma līgumiem, kas izteikti ārvalstu valūtā un atmaksājami valsts valūtā, Tiesa ir precizējusi, ka noteikumu, kas attiecas uz cenas un atlīdzības atbilstīgumu pakalpojumiem vai precēm, kas par to saņemtas, negodīgā rakstura vērtējuma izslēgšanu nevar attiecināt uz tādiem noteikumiem, ar ko atmaksājamās summas aprēķināšanas nolūkā ir tikai noteikts tās ārvalsts valūtas maiņas kurss, kurā ir izteikts aizdevuma līgums, aizdevējam šī aprēķina laikā tomēr nesniedzot nekādu valūtas maiņas pakalpojumu, un kas tādējādi neietver nekādu "atlīdzību", kuras atbilstīgumu kā pretatlīdzību par aizdevēja sniegtu pakalpojumu varētu izvērtēt no tās negodīguma viedokļa atbilstoši Direktīvas 93/13 4. panta 2. punktam (spriedums, 2014. gada 30. aprīlis, *Kásler* un *Káslerné Rábai*, C-26/13, EU:C:2014:282, 58. punkts).

56 Taču Tiesa, tomēr neattiecinot šo konstatējumu tikai uz ārvalsts valūtā izteiktiem aizdevuma līgumiem un atmaksājamiem šajā pašā valūtā, arī precizēja, ka līguma noteikumos, kas attiecas uz valūtas maiņas risku, ir definēts šī līguma galvenais priekšmets (skat. it īpaši spriedumus, 2018. gada 20. septembris, *OTP Bank* un *OTP Faktoring*, C-51/17, EU:C:2018:750, 68. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra, un 2019. gada 14. marts, *Dunai*, C-118/17, EU:C:2019:207, 48. punkts).

57 Šajā ziņā uzmanība ir jāvērš uz to, ka ar kredītlīgumu aizdevējs galvenokārt apņemas aizņēmēja rīcībā nodot noteiktu naudas summu, savukārt pēdējais minētais galvenokārt uzņemas atmaksāt šo summu – parasti ar procentiem – paredzētajos termiņos. Tātad šāda līguma pamatsaistības attiecas uz naudas summu, kas ir jādefinē attiecībā uz līgumā noteikto maksājuma valūtu un atmaksas valūtu. Līdz ar to tas, ka kredīts ir jāatmaksā noteiktā valūtā, principā attiecas nevis uz maksājuma papildnoteikumiem, bet gan uz pašu parādnieka pienākuma būtību un tātad ir aizdevuma līguma būtiska sastāvdaļa (spriedums, 2017. gada 20. septembris, *Andriciuc* u.c., C-186/16, EU:C:2017:703, 38. punkts).

58 Tādējādi iesniedzējtiesai, ņemot vērā šī sprieduma 55.–57. punktā izklāstītos kritērijus, ir jāizvērtē, vai pamatlietā aplūkoto līgumu noteikumi, kuros ir paredzēts, ka ārvalstu valūta ir konta valūta un ka euro ir maksājuma valūta, un kuru rezultātā valūtas maiņas risks gulstas uz aizņēmēju, attiecas uz paša parādnieka pienākuma būtību – atmaksāt summu, kuru tā rīcībā ir nodevis aizdevējs, un tas tā ir neatkarīgi no tā, vai patērētāja veiktā apstrīdēšana attiecas arī uz valūtas maiņas izmaksām.

59 Turklāt jāprecizē, ka tas, ka aizdevuma līgumā, kas izteikts ārvalsts valūtā, ir kāds cits noteikums, kurš ļauj aizņēmējam izmantot iespēju konvertēt euro iepriekš noteiktos datumos, nenozīmē, ka noteikumi par valūtas maiņas kursa risku iegūst papildu dimensiju. Tas, ka pusēm ir iespēja

noteiktos termiņos grozīt vienu no līguma būtiskajiem noteikumiem, ļauj aizņēmējam grozīt sava aizdevuma *ex nunc* nosacījumus, un šādas iespējas esamība tieši neietekmē attiecīgā līguma pamatsaistības vērtējumu.

60 Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, uz trešo jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka uz aizdevuma līguma noteikumiem, kuros ir paredzēts, ka ārvalstu valūta ir konta valūta un ka euro ir maksājumu valūta, un kuru rezultātā valūtas maiņas risks gulstas uz aizņēmēju, attiecas šī tiesību norma, ja šajos noteikumos ir paredzēts minētā līguma būtisks elements.

Par ceturto un piekto jautājumu

61 Ar ceturto un piekto jautājumu, kuri ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka aizdevuma līguma, kas izteikts ārvalsts valūtā, ietvaros prasība par šī līguma noteikumu pārskatāmību, kuros ir noteikts, ka ārvalsts valūta ir konta valūta un euro ir maksājumu valūta, un kuru rezultātā valūtas maiņas risks gulstas uz aizņēmēju, ir izpildīta, ja pārdevējs vai piegādātājs ir sniedzis patērētājam informāciju par euro kursa eventuālās paaugstināšanās vai pazemināšanās attiecībā pret ārvalsts valūtu, kurā ir izteikts šis aizdevums, ietekmi uz šī patērētāja finanšu saistībām.

62 Saskaņā ar pastāvīgo judikatūru par pārskatāmības prasību pirms līguma noslēgšanas informācija par līguma nosacījumiem un šī līguma noslēgšanas sekām patērētājam ir ļoti svarīga. Tieši uz šīs informācijas pamata šis patērētājs izlems, vai viņš vēlas uzņemties līgumiskas saistības ar pārdevēju vai piegādātāju, piekrītot nosacījumiem, ko pēdējais minētais ir iepriekš formulējis (spriedums, 2020. gada 3. marts, *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 49. punkts un tajā minētā judikatūra).

63 No tā izriet, ka prasība par līguma noteikumu pārskatāmību, kāda tā izriet no Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta un 5. panta, nevar tikt sašaurināta, attiecinot to tikai uz noteikumu saprotamību no formālā un gramatiskā viedokļa. Ņemot vērā, ka ar minēto direktīvu ieviestā aizsardzības sistēma balstās uz ideju, ka patērētājs salīdzinājumā ar pārdevēju vai piegādātāju atrodas nelabvēlīgākā situācijā, tostarp attiecībā uz informācijas apjomu, šī prasība par līguma noteikumu sastādīšanu vienkāršā un skaidri saprotamā valodā un tādējādi arī šajā pašā direktīvā izvirzītā pārskatāmības prasība ir jāsaprot plaši (spriedums, 2020. gada 3. marts, *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 50. punkts un tajā minētā judikatūra).

64 Līdz ar to minētā prasība ir jāsaprot tādējādi, ka tajā ir prasīts ne tikai tas, lai attiecīgais noteikums būtu saprotams no formālā un gramatiskā viedokļa, bet arī lai samērā informēts, uzmanīgs un apdomīgs vidusmēra patērētājs varētu saprast šī noteikuma konkrēto darbību un tādējādi, pamatojoties uz precīziem un saprotamiem kritērijiem, novērtēt šāda noteikuma iespējami nozīmīgās ekonomiskās sekas attiecībā uz viņa finanšu saistībām (spriedums, 2020. gada 3. marts, *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 51. punkts un tajā minētā judikatūra).

65 Tas tostarp nozīmē, ka līgumā ir skaidri jānorāda arī mehānisma, uz kuru attiecas konkrētais noteikums, konkrētā darbība un attiecības starp šo mehānismu un citiem attiecīgajiem līguma noteikumiem, lai patērētājs, pamatojoties uz skaidriem un saprotamiem kritērijiem, varētu novērtēt ekonomiskās sekas, kuras viņam izriet no šī noteikuma (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2021. gada 27. janvāris, *Dexia Nederland*, C-229/19 un C-289/19, EU:C:2021:68, 50. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

66 Jautājums par to, vai šajā gadījumā pārskatāmības prasība ir ievērota, iesniedzējtiesai ir jāizvērtē, ņemot vērā visus atbilstošos faktiskos apstākļus, tostarp reklāmu un informāciju, kuru, apspriežot pamatlietā aplūkotos aizdevuma līgumus, ir sniedzis ne tikai pats aizdevējs, bet arī jebkura cita persona, kura šī pārdevēju vai piegādātāju vārdā ir piedalījusies attiecīgo aizdevumu komercializēšanā.

67 Konkrētāk, valsts tiesai, ņemot vērā visus apstākļus, kas veido aizdevuma līguma noslēgšanas kontekstu, ir jāpārbauda, vai attiecīgajā lietā patērētājam ir paziņoti visi elementi, kuri var ietekmēt viņa saistību apjomu un kuri viņam ļauj novērtēt it īpaši viņa aizņēmuma kopējās izmaksas. Šajā vērtējumā ir noteicoša nozīme, pirmkārt, jautājumam par to, vai šī līguma noteikumi ir sastādīti vienkāršā, skaidri saprotamā valodā, lai tie vidusmēra patērētājam, kā tas ir raksturots šī sprieduma 64. punktā, ļautu šādas izmaksas novērtēt, un, otrkārt, apstākli, kas ir saistīts ar to, ka kredītlīgumā nav minēta informācija, kura, ņemot vērā preču vai pakalpojumu, kas ir šī līguma priekšmets, raksturu, tiek uzskatīta par būtisku (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 3. marts, *Gómez del Moral Guasch*, C-125/18, EU:C:2020:138, 52. punkts un tajā minētā judikatūra).

68 Šajā gadījumā iesniedzējtiesa norāda, ka prasītāji pamatlietā pirms viņu aizdevumu ņemšanas saņēma informāciju par euro un Šveices franka paritātes izmaiņu ietekmi uz līguma darbības ilgumu un uz maksājumiem, lai samaksātu konta atlikumu. Tomēr valūtas maiņas risks nemaz netika minēts.

69 Saistībā tādiem aizdevuma līgumiem, kas izteikti ārvalsts valūtā, pār kādiem ir runa pamatlietā, ir jākonstatē, pirmkārt, ka saistībā ar šo vērtējumu atbilstoša ir jebkura informācija, kuru ir sniedzis pārdevējs vai piegādātājs, lai izskaidrotu patērētājam valūtas maiņas kursa mehānisma darbību un ar to saistīto risku. Īpašas nozīmes elementi ir precizējumi saistībā ar riskiem, kas rodas aizņēmējam, ja būtiski samazinās viņa dzīvesvietas dalībvalsts valūtas vērtība un paaugstinās ārvalsts procentu likme.

70 Šajā gadījumā, kā Eiropas Sistēmisko risku kolēģija savā 2011. gada 21. septembra Ieteikumā par kreditēšanu ārvalstu valūtā ESRK/2011/1 (OV 2011, C 342, 1. lpp.) ir uzsvērusi, ka finanšu iestādēm ir jāsniedz aizņēmējiem pietiekama informācija, lai tie varētu pieņemt labi informētus un piesardzīgus lēmumus, un tajā ir jāiekļauj informācija vismaz par to, kā maksājumus ietekmēs aizņēmēja dzīvesvietas dalībvalsts valūtas vērtības būtisks samazinājums un ārvalsts procentu likmes palielināšanās (A ieteikums – aizņēmēju risku izpratne, 1. punkts) (spriedums, 2018. gada 20. septembris, *OTP Bank* un *OTP Faktoring*, C-51/17, EU:C:2018:750, 74. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

71 Tiesa it īpaši ir norādījusi, ka aizņēmējam ir jābūt skaidri informētam par to, ka, noslēdzot ārvalstu valūtā izteiktu aizdevuma līgumu, viņš sevi pakļauj valūtas maiņas kursa riskam, kas, iespējams, būs tam ekonomiski grūti pārvarams, ja kritīsies tās valūtas vērtība, kurā viņš gūst ienākumus. Turklāt pārdevējam vai piegādātājam ir jāizklāsta iespējamās valūtas maiņas kursa izmaiņas un ar šāda līguma noslēgšanu saistītie riski (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2018. gada 20. septembris, *OTP Bank* un *OTP Faktoring*, C-51/17, EU:C:2018:750, 75. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

72 No tā izriet, ka, lai ievērotu pārskatāmības prasību, informācijai, ko sniedzis pārdevējs vai piegādātājs, ir jāļauj samērā informētam, uzmanīgam un apdomīgam vidusmēra patērētājam ne tikai saprast, ka atkarībā no valūtas maiņas kursa svārstībām starp norēķinu valūtu un maksājumu valūtu var rasties nelabvēlīgas sekas attiecībā uz viņa finansiālajām saistībām, bet arī

saprast, ka, noslēdzot aizdevuma līgumu, kas izteikts ārvalsts valūtā, viņš ir pakļauts reālam riskam visa līguma darbības laikā gadījumā, ja valūta, kurā viņš gūst savus ienākumus, būtiski zaudē vērtību attiecībā pret konta valūtu.

73 Šajā ziņā ir jāprecizē, ka iesniedzējtiesas minētās skaitliskās simulācijas var būt lietderīgas informācijas elements, ja tās ir balstītas uz pietiekamiem un precīziem datiem un tās ietver objektīvus vērtējumus, kas patērētājam tiek paziņoti skaidri un saprotami. Tikai šādos apstākļos šādas simulācijas var ļaut pārdevējam vai piegādātājam vērst šī patērētāja uzmanību uz risku, ka attiecīgie līguma noteikumi varētu, iespējams, radīt būtiskas negatīvas ekonomiskās sekas. Tāpat kā jebkurai citai informācijai par patērētāja saistību apjomu, ko sniedzis pārdevējs vai piegādātājs, skaitliskajām simulācijām ir jāsekmē tas, lai šis patērētājs saprastu faktisko ilgtermiņa riska apmēru, kas ir saistīts ar valūtas maiņas kursa iespējamajām izmaiņām, un tādējādi riskiem, kuri raksturīgi ārvalsts valūtā izteikta aizdevuma līguma noslēgšanai.

74 Tādējādi saistībā ar ārvalsts valūtā izteiktu aizdevuma līgumu, kurā patērētājs ir pakļauts valūtas maiņas riskam, pārskatāmības prasība nevar atbilst informācijas – pat liela apjoma – sniegšanai patērētājam, ja tā ir balstīta uz pieņēmumu, ka paritāte starp konta valūtu un norēķinu valūtu paliks nemainīga visā šī līguma darbības laikā. Tā tas it īpaši ir tad, ja pārdevējs vai piegādātājs nav brīdinājis patērētāju par ekonomisko kontekstu, kas var ietekmēt valūtas maiņas kursa svārstības, kā rezultātā patērētājam nav dota iespēja konkrēti saprast potenciāli smagās sekas, kas var izrietēt no ārvalstu valūtā izteikta aizdevuma ņemšanas, attiecībā uz viņa finansiālo situāciju.

75 Otrkārt, šī sprieduma 67. punktā minētā vērtējuma mērķiem atbilstošo elementu vidū ir arī valoda, ko finanšu iestāde izmanto pirmslīguma dokumentos un līguma dokumentos. It īpaši tas, ka nav ietverts formulējums vai paskaidrojums, ar ko aizņēmējs tiktu skaidri brīdināts par īpašu risku esamību, kuri saistīti ar ārvalsts valūtā izteiktiem aizdevuma līgumiem, var apstiprināt, ka pārskatāmības prasība, kas izriet tostarp no Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta, nav izpildīta.

76 Treškārt un visbeidzot, ņemot vērā šī sprieduma 15. punktā norādītos faktiskos apstākļus, ir jāatgādina, ka komercprakses negodīgā rakstura konstatācija, par kuru pamatlietas puses ir diskutējušas tiesas sēdē Tiesā, arī var būt viens no elementiem, uz kuru valsts tiesa var balstīt savu vērtējumu par starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgtā līgumā ietverto noteikumu negodīgo raksturu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2012. gada 15. marts, *Pereničová* un *Perenič*, C-453/10, EU:C:2012:144, 43. punkts).

77 Tomēr šis apstāklis automātiski un viens pats nevar pierādīt, ka no Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta izrietošā pārskatāmības prasība nav izpildīta, jo šis jautājums ir jāizvērtē, ņemot vērā visus konkrētās lietas apstākļus (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2012. gada 15. marts, *Pereničová* un *Perenič*, C-453/10, EU:C:2012:144, 44. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

78 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz ceturto un piekto jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka aizdevuma līguma, kas izteikts ārvalsts valūtā, ietvaros prasība par šī līguma noteikumu pārskatāmību, kuros ir noteikts, ka ārvalsts valūta ir konta valūta un euro ir maksājumu valūta, un kuru rezultātā valūtas maiņas risks gulstas uz aizņēmēju, ir izpildīta, ja pārdevējs vai piegādātājs ir sniedzis patērētājam pietiekamu un precīzu informāciju, kas ļauj samērā informētam, uzmanīgam un apdomīgam vidusmēra patērētājam saprast attiecīgā finanšu mehānisma konkrēto darbību un tādējādi izvērtēt šādu noteikumu iespējamu būtisku negatīvu ekonomisko seku risku attiecībā uz viņa finanšu saistībām visa šī līguma darbības laikā.

Par sesto un septīto jautājumu

79 Ar sesto un septīto jautājumu, kuri ir jāizskata kopā, iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīva 93/13 ir jāinterpretē tādējādi, ka tai ir pretrunā tas, ka pienākums pierādīt līguma noteikuma skaidro un saprotamo raksturu šīs direktīvas 4. panta 2. punkta izpratnē ir patērētājam, un vai tas tā ir arī attiecībā uz tādas informācijas sniegšanu, kas ietverta dokumentos, kuri attiecas uz pārdevēja vai piegādātāja vai citas personas, kas pārdevēja vai piegādātāja vārdā komercializējusi attiecīgos aizdevumus, izmantotām pārdošanas tehnikām.

80 Šajā ziņā jānorāda, ka Direktīvā 93/13 nav nevienas tiesību normas par pierādīšanas pienākumu attiecībā uz līguma noteikuma skaidro un saprotamo raksturu šīs direktīvas 4. panta 2. punkta izpratnē.

81 Līdz ar to, kā izriet no šī sprieduma 27. punktā minētās judikatūras, šāda Direktīvā 93/13 paredzētā patērētāju tiesību aizsardzības īstenošanas kārtība ietilpst dalībvalstu iekšējā tiesību sistēmā saskaņā ar dalībvalstu procesuālās autonomijas principu, precizējot, ka šie noteikumi nedrīkst būt nelabvēlīgāki par noteikumiem, kas reglamentē līdzīgas iekšēja rakstura situācijas (līdzvērtības princips), ne arī tādi, kas padara praktiski neiespējamu vai pārmērīgi apgrūtina Savienības tiesību sistēmas piešķirto tiesību īstenošanu (efektivitātes princips).

82 Šajā ziņā ir jānorāda, ka Direktīvas 93/13 mērķis it īpaši ir aizsargāt patērētāju, lai līdzsvarotu asimetriju starp pārdevēja vai piegādātāja pozīciju un patērētāja pozīciju līgumattiecībās. Šī asimetrija izriet no situācijas, ka patērētājs salīdzinājumā ar pārdevēju vai piegādātāju atrodas nelabvēlīgākā situācijā attiecībā gan uz iespēju risināt sarunas par darījuma noslēgšanu, gan uz informācijas daudzumu, kas nozīmē, ka patērētājs piekrīt, kā tas ir atgādināts šī sprieduma 45. punktā, pārdevēja vai piegādātāja iepriekš izstrādātajiem noteikumiem bez iespējas īstenot savu ietekmi uz to saturu.

83 Tāpat – kā jau tika konstatēts šī sprieduma 78. punktā – lai tiktu izpildīta pārskatāmības prasība, kas it īpaši izriet no Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta, pārdevējam vai piegādātājam ir jāsniedz patērētājam pietiekama un precīza informācija, kas tam ļauj novērtēt līguma noteikumu, iespējams, būtisko negatīvo ekonomisko seku risku attiecībā uz viņa finansiālajām saistībām.

84 No šāda viedokļa raugoties, ir jānorāda, ka efektivitātes principa ievērošana un Direktīvas 93/13 pamatā esošā mērķa izpilde – aizsargāt patērētāju, izlīdzsvarojot asimetriju starp pārdevēja vai piegādātāja un patērētāja stāvokli, nevarētu tikt nodrošināta, ja patērētājam būtu pienākums pierādīt līguma noteikuma skaidrību un saprotamību šīs direktīvas 4. panta 2. punkta izpratnē.

85 Proti, kā savos rakstveida apsvērumos būtībā ir norādījušas Francijas valdība un Eiropas Komisija, ar Direktīvu 93/13 piešķirto tiesību īstenošanas efektivitāte nevarētu tikt nodrošināta, ja patērētājam būtu jāpierāda negatīvs fakts, proti, ka pārdevējs vai piegādātājs viņam nav sniedzis visu informāciju, kas vajadzīga, lai izpildītu pārskatāmības prasību, kas tostarp izriet no Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta.

86 Tieši pretēji, ir jāuzskata, ka ar Direktīvu 93/13 piešķirto tiesību īstenošana var tikt nodrošināta, ja pārdevējam vai piegādātājam principā ir jāpamato tiesā tā pirmslīgumisko un līgumisko saistību pienācīga izpilde, kuras ir tostarp saistītas ar līguma noteikumu pārskatāmības prasību, kāda tā it īpaši izriet no Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta. Tādējādi var tikt nodrošināta patērētāja

aizsardzība, pārmērīgi neaizskarot pārdevēja vai piegādātāja tiesības uz lietas taisnīgu izskatīšanu (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2014. gada 18. decembris, *CA Consumer Finance*, C-449/13, EU:C:2014:2464, 28. punkts).

87 Šajā ziņā turklāt attiecībā uz "dokumentiem, kas saistīti ar pārdošanas metodēm", kas konkrēti minēti septītajā jautājumā, ir jāprecizē, ka tirgotāja pienākumam pierādīt savu pirmslīgumisko un līgumisko saistību pienācīgu izpildi ir jāattiecas arī uz pierādījumiem par to, ka pārdevējs vai piegādātājs vai jebkura cita persona, kas šī tirgotāja vārdā ir piedalījusies attiecīgo aizdevumu komercializēšanā, ir nosūtījusi patērētājam šādos dokumentos ietverto informāciju. Tā tas it īpaši ir tad, ja tiek uzskatīts, ka šie dokumenti var izrādīties noderīgi, lai novērtētu līguma noteikuma skaidrību un saprotamību Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkta izpratnē.

88 Kā pamatoti ir norādījusi iesniedzējtiesa, galu galā tirgotājam ir jākontrolē savu preču izplatīšanas kanāli neatkarīgi no tā, vai runa ir par starpnieku izvēli vai komerciālu komunikāciju attiecībā pret patērētāju. Tādējādi tiesai vajadzētu būt iespējai iegūt pierādījumus par to, ka attiecīgie dokumenti nav tikuši izmantoti vai vairs nav izmantoti līguma noslēgšanas dienā, lai pamatotu savu pirmslīgumisko un līgumisko saistību pienācīgu izpildi, kas it īpaši ir saistītas ar prasību par līguma noteikumu pārskatāmību.

89 No iepriekš minētā izriet, ka uz sesto un septīto jautājumu ir jāatbild, ka Direktīva 93/13 ir jāinterpretē tādējādi, ka tai ir pretrunā tas, ka pienākums pierādīt līguma noteikuma skaidro un saprotamo raksturu šīs direktīvas 4. panta 2. punkta izpratnē ir patērētājam.

Par astoto jautājumu

90 Ar astoto jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka aizdevuma līguma noteikumi, kuros ir paredzēts, ka ārvalstu valūta ir konta valūta un ka euro ir maksājumu valūta, un kuru rezultātā valūtas maiņas risks gulstas uz aizņēmēju, rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no minētā līguma par sliktu patērētājam, lai gan, pirmkārt, pārdevējam vai piegādātājam ir lielāki resursi nekā patērētājam paredzēt valūtas kursa maiņas risku un, otrkārt, uz šo pārdevēju vai piegādātāju attiecināmais risks ir ierobežots, taču uz patērētāju attiecināmais risks nav ierobežots.

91 Vispirms jāatgādina, ka saskaņā ar Direktīvas 93/13 3. panta 1. punktu jebkurš neapspriests līguma, kurš noslēgts starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju, noteikums, kas pretēji labticības prasībai rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kuri izriet no šī līguma, par sliktu patērētājam, ir uzskatāms par negodīgu.

92 Tāpat ir jāprecizē, ka saskaņā ar pastāvīgo judikatūru Tiesas kompetence attiecas uz to kritēriju interpretāciju, kurus valsts tiesa var piemērot vai kuri tai ir jāpiemēro, izvērtējot līguma noteikumu, ņemot vērā šīs direktīvas normas, it īpaši izvērtējot noteikuma iespējamo negodīgumu minētās direktīvas 3. panta 1. punkta izpratnē, precizējot, ka šai tiesai ir jālemj par konkrēta līguma noteikuma konkrētu kvalifikāciju atkarībā no konkrētās lietas apstākļiem. No tā izriet, ka Tiesai savā atbildē iesniedzējtiesai ir tikai jāsniedz norādes, kas pēdējai minētajai jāņem vērā, lai vērtētu attiecīgā noteikuma negodīgo raksturu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2020. gada 3. septembris, *Profi Credit Polska*, C-84/19, C-222/19 un C-252/19, EU:C:2020:631, 91. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

93 Veicot līguma noteikuma negodīguma pārbaudi, valsts tiesai, ņemot vērā Direktīvas 93/13 3. panta 1. punktā, kā arī 5. pantā minētos kritērijus, ir jānosaka, vai, ievērojot šīs lietas apstākļus, tāds noteikums kā pamatlietā aplūkotais atbilst arī šajā direktīvā izvirzītajām prasībām par labticību, līdzsvaru un pārskatāmību (skat. it īpaši spriedumu, 2019. gada 7. novembris, *Profi Credit Polska*, C-419/18 un C-483/18, EU:C:2019:930, 53. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

94 Tādējādi Direktīvas 93/13 5. pantā prasītais līguma noteikuma pārskatāmais raksturs ir viens no elementiem, kurš jāņem vērā šī noteikuma negodīguma izvērtēšanā, kas valsts tiesai ir jāveic saskaņā ar šīs direktīvas 3. panta 1. punktu (spriedums, 2019. gada 3. oktobris, *Kiss* un *CIB Bank*, C-621/17, EU:C:2019:820, 49. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

95 Šajā gadījumā pamatlietā aplūkotajos līguma noteikumos, kas iekļauti ārvalsts valūtā izteiktos aizdevuma līgumos, ir paredzēts, ka uz abām pusēm tiek attiecināts maiņas kursa risks, taču risks, ko uzņemas pārdevējs vai piegādātājs, šajā gadījumā banka, ir ierobežots, bet tas, kuru uzņemas patērētājs, nav ierobežots. Tādējādi šādi līguma noteikumi valsts valūtas vērtības būtiska samazinājuma attiecībā pret ārvalsts valūtu gadījumā valūtas maiņas risku uzliek patērētājam.

96 Šajā ziņā no Tiesas judikatūras izriet, ka tādu aizdevuma līgumu gadījumā, kas izteikti ārvalsts valūtā un kādi ir aplūkoti pamatlietā, iesniedzējtiesai, ņemot vērā visus pamatlietas apstākļus un it īpaši pārdevēja vai piegādātāja, šajā gadījumā – bankas, kompetenci un zināšanas attiecībā uz iespējamajām valūtas maiņas kursa izmaiņām un aizdevuma līguma noslēgšanas ārvalsts valūtā raksturīgajiem riskiem, ir jānovērtē, pirmkārt, iespējamā labticības prasības neizpilde un, otrkārt, iespējamas ievērojamas nelīdzsvarotības pastāvēšana Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkta izpratnē (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2017. gada 20. septembris, *Andriciuc* u.c., C-186/16, EU:C:2017:703, 56. punkts).

97 Attiecībā uz labticības prasību ir jānorāda, kā tas izriet no Direktīvas 93/13 sešpadsmitā apsvēruma, ka, veicot šo novērtējumu, tostarp ir jāņem vērā pušu attiecīgo sarunu pozīciju spēks un jautājums par to, vai patērētājs ar kādiem līdzekļiem ir ticis mudināts dot savu piekrišanu attiecīgajam noteikumam.

98 Lai noskaidrotu, vai līguma noteikums, pretēji godprātības prasībai nerada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un vai tas nenotiek par sliktu patērētājam, valsts tiesai ir jāpārbauda, vai pārdevējs vai piegādātājs, izturoties pret patērētāju godīgi un taisnīgi, būtu varējis pamatoti gaidīt, ka patērētājs pēc atsevišķas apspriešanās piekritīs šādam līguma noteikumam (skat. it īpaši spriedumu, 2020. gada 3. septembris, *Profi Credit Polska*, C-84/19, C-222/19 un C-252/19, EU:C:2020:631, 93. punkts, kā arī tajā minētā judikatūra).

99 Līdz ar to, lai novērtētu, vai tādi līguma noteikumi kā pamatlietā aplūkotie rada ievērojamu nelīdzsvarotību tāda aizdevuma līguma pušu tiesībās un pienākumos, kurā ir ietverti šie noteikumi, par sliktu patērētājam, ir jāņem vērā visi apstākļi, par kuriem pārdevējs vai piegādātājs varēja zināt šī līguma noslēgšanas brīdī, ņemot vērā it īpaši viņa novērtējumu attiecībā uz iespējamajām valūtas maiņas kursa izmaiņām un riskiem, kas saistīti ar šāda aizdevuma ņemšanu un kas varēja ietekmēt vēlāko līguma izpildi, kā arī patērētāja juridisko situāciju.

100 Ņemot vērā pārdevēja vai piegādātāja zināšanas un lielākus resursus, lai paredzētu valūtas maiņas kursa izmaiņu risku, kas var rasties jebkurā brīdī līguma darbības laikā, kā arī risku, kas nav ierobežots ar valūtas maiņas kursa svārstībām un ko tādi līguma noteikumi kā pamatlietā rada patērētājam, ir jāuzskata, ka šādi noteikumi var radīt ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no attiecīgā aizdevuma līguma, par sliktu patērētājam.

101 Proti, neskarot pārbaudes, kas jāveic iesniedzējtiesai, šķiet, ka pamatlietā aplūkotie līguma noteikumi patērētājam, ciktāl pārdevējs vai piegādātājs nav ievērojis pārskatāmības prasību attiecībā uz šo patērētāju, rada nesamērīgu risku salīdzinājumā ar saņemtajiem pakalpojumiem un aizdevuma summu, jo šo noteikumu piemērošanas rezultātā patērētājam ir jāsedz valūtas maiņas kursa maiņas izmaksas ilgtermiņā. Ņemot vērā šīs izmaiņas, šis patērētājs var atrasties situācijā, kurā, pirmkārt, atlikusī kapitāla summa maksājuma valūtā, šajā gadījumā euro, ir ievērojami lielāka nekā sākotnēji aizņēmumā paņemtā summa un, otrkārt, pārskaitītie ikmēneša maksājumi gandrīz pilnībā sedz tikai procentus. Tā tas it īpaši ir tad, ja šis valsts valūtā maksājamais kapitāla palielinājums nav līdzsvarots ar starpību starp ārvalsts valūtas un valsts valūtas procentu likmi, precizējot, ka šādas atšķirības esamība ir galvenā priekšrocība patērētajam sniegtajam aizdevumam, kas izteikts ārvalsts valūtā.

102 Šādos apstākļos, ņemot vērā no Direktīvas 93/13 5. panta izrietošo pārskatāmības prasību, nevar uzskatīt, ka pārdevējs vai piegādātājs, pārskatāmi izturoties pret patērētāju, varēja saprātīgi gaidīt, ka viņš pieņemtu šādu noteikumu, ja tas tiktu individuāli apspriests (pēc analoģijas skat. spriedumu, 2020. gada 3. septembris, *Profi Credit Polska*, C-84/19, C-222/19 un C-252/19, EU:C:2020:631, 96. punkts), tomēr tas ir jāpārbauda iesniedzējtiesai.

103 Ņemot vērā iepriekš minēto, uz astoto jautājumu ir jāatbild, ka Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka aizdevuma līguma noteikumi, kuros ir paredzēts, ka ārvalstu valūta ir konta valūta un ka euro ir maksājumu valūta, un kuru rezultātā valūtas maiņas risks gulstas uz aizņēmēju, var radīt ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no minētā līguma par sliktu patērētājam, jo pārdevējs vai piegādātājs, ievērojot pārskatāmības prasību pret patērētāju, nevarēja saprātīgi gaidīt, ka minētais patērētājs pēc individuālas apspriešanas pieņemtu nesamērīgo valūtas kursa maiņas risku, kurš izriet no šādiem noteikumiem.

Par tiesāšanās izdevumiem

104 Attiecībā uz pamatlietas pusēm šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēto pušu izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (pirmā palāta) nospriež:

1) Padomes Direktīvas 93/13/EEK (1993. gada 5. aprīlis) par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 6. panta 1. punkts un 7. panta 1. punkts, lasot tos kopsakarā ar efektivitātes principu, ir jāinterpretē tādējādi, ka tie nepieļauj tādu valsts tiesisko regulējumu, kurā ir paredzēts, ka patērētāja celtajai prasībai:

– **lai konstatētu starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgtā līgumā ietverta noteikuma negodīgumu, ir piemērojams noilguma termiņš;**

– **lai atgūtu summas, kas samaksātas, pamatojoties uz šādiem negodīgiem noteikumiem, ir piemērojams piecu gadu noilguma termiņš, jo šis termiņš sākas aizdevuma piedāvājuma pieņemšanas dienā, līdz ar ko patērētājs tajā brīdī varēja nezināt visas savas no šīs direktīvas izrietošās tiesības.**

2) Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka uz aizdevuma līguma noteikumiem, kuros ir paredzēts, ka ārvalstu valūta ir konta valūta un ka euro ir maksājumu valūta, un kuru rezultātā valūtas maiņas risks gulstas uz aizņēmēju, attiecas šī tiesību norma, ja šajos noteikumos ir noteikts minētā līguma būtisks elements.

3) Direktīvas 93/13 4. panta 2. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka aizdevuma līguma, kas izteikts ārvalsts valūtā, ietvaros prasība par šī līguma noteikumu pārskatāmību, kuros ir noteikts, ka ārvalsts valūta ir konta valūta un euro ir maksājumu valūta, un kuru rezultātā valūtas maiņas risks gulstas uz aizņēmēju, ir izpildīta, ja pārdevējs vai piegādātājs ir sniedzis patērētājam pietiekamu un precīzu informāciju, kas ļauj samērā informētam, uzmanīgam un apdomīgam vidusmēra patērētājam saprast attiecīgā finanšu mehānisma konkrēto darbību un tādējādi izvērtēt šādu noteikumu iespējamu būtisku negatīvu ekonomisko seku risku attiecībā uz viņa finanšu saistībām visa šī līguma darbības laikā.

4) Direktīva 93/13 ir jāinterpretē tādējādi, ka tai ir pretrunā tas, ka pienākums pierādīt līguma noteikuma skaidro un saprotamo raksturu šīs direktīvas 4. panta 2. punkta izpratnē ir patērētājam.

5) Direktīvas 93/13 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka aizdevuma līguma noteikumi, kuros ir paredzēts, ka ārvalstu valūta ir konta valūta un ka euro ir maksājumu valūta, un kuru rezultātā valūtas maiņas risks gulstas uz aizņēmēju, var radīt ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no minētā līguma par sliktu patērētājam, jo pārdevējs vai piegādātājs, ievērojot pārskatāmības prasību pret patērētāju, nevarēja saprātīgi gaidīt, ka minētais patērētājs pēc individuālas apspriešanas pieņemtu nesamērīgo valūtas kursa maiņas risku, kurš izriet no šādiem noteikumiem.

[Paraksti]